

ОД БАЈИНЕ БАШТЕ ДО ПАЛИСАДА

Двадесет оеног новембра 1941. године отишао сам у Команду меета у Бајиној Башти да се интересујем о новонасталој ситуацији, с обзиром да су немачке јединице надирале од Љубовије према Бајиној Башти. Упитао оам команданта места Рајака Павићевића:

— Каква је ситуација? Докле су стигли Немци?

Ова питања сам му поставио, јер су ми тројица браће били борци у рачанским паргизанским четама.

— Одмах шаљемо Славка Мијалковића Тројана с мотором у извидницу у правцу Љубовије. Сада смо звали телефоном Рогачицу и глас ми је нешто сумњив. Немам извештаја докле су стигли Немци...

У међувремену Команда места издала је обавештење да Немци иду у правцу Бајине Баште, па је дала сугестију да се грађани повуку у оближња села. Делови Посадне чете спремали су се да одступају у правцу Таре. Рајак ми је саопштио да собом поведем оца, мајку и тринаестогодишњу сестру, с обзиром да је моја породица била експонирана као изразито партизанска.

Кренули смо у правцу Калуђерских Бара. Са нама су били, између осталих, Рајак Павићевић, Михаило Мијо Јовановић, Рајко Јовановић и други. На Калуђерске Баре смо стигли после подне. По одобрењу Рајака Павићевића у току ноћи кренуо сам са родитељима у село Бранешце код мог стрица Недељка Нинчића. При поласку за Бранешце Рајак ме је упозорио:

— Нинћоре, уз пут поведи рачуна да не наиђете на Немце и четнике. Тамо остави родетеље, па се врати на Тару. Наћи ћеш нас код Санаторијума. За сваки случај послаћемо ти курира Драгутина Чучковића, да би видели у ком правцу треба да се повлачимо.

Било је изразито прохладно време. Велика магла. У Бранешце смо стигли у расвит зоре. Уз пут смо срели једног рањеника у болничкој пицами. Он нам је рекао да је побегао из једне виле на Златибору у којој су били смештени евакуисани партизани рањеници из Ужица. Отишао је у правцу Кремана.

Негде између девет и девет часова чула се јака топовска ка-нонада. Нисам знао где се води борба. Касније сам сазнао да је то била борба на Кадињачи. Из правца Бајине Баште и Кадињаче летели су авиони изнад Бранешког поља и у лету су кружили пре-ма Ужицу, митраљирајући пут Ужице — Златибор.

У Бранешцима нисам успео да добијем никаква обавештења о кретању Немаца. Првог децембра увече, око 22 часа, у кућу мога стрица Недељка дошао је курир Раде Чучковић. Он ми је тада испричао да је са Таре отишао према Оку да би ухватио везу са неким из нашег руководства, како би о томе могао да оба-вести рачанско партизанско руководство које се налазило на Та-ри. Немци су већ били стигли на Око. У једној згради у Оку биле су смештене животне намирнице, шећер, брашно и др., што је било евакуисано из Ужица. Код тог магацина била је иокупила једна група сељака. У том су наишли Немци и запуцали у правцу те групе сељака. Том приликом у близини магацина убијена је Вишња Шкодрић, док је рањен кроз груди Ђорђе Косгадиновић Мирић из Бранежаца. Немци су били припуцали и на курира Чучковића, али му је пошло за руком да се хитро склони у једну увалу.

Раде Чучковић је код нас вечерао и у току ноћи, не успео-тавивши везу, вратио се на Тару.

Сутрадан, 2. децембра, сазнао сам од сељака да су Немци извршили гнусан злочин на Златибору, стрељајући тешке рањени-ке. То ме је веома узбудило. Обукао сам сељачко одело и изашао у двориште да пред зградом истружем мало дрва са рођаком Ра-дованом, и да се после доручка вратим са породицом на Тару. Док смо стругали дрва пришла ми је моја другарица Петрија и повикала:

— Миле, Радоване, бежите. Ево Немаца!

У том моменту наишла је група немачких војника с пушка-ма и пикавцима упереним у нас. Једни су Немци отишли у суша-ру где се сушило меоо, а други у мљечар, трећи у зграде да врше претрес. Један од њих ми се обратио:

— Ду бист комунист! Легетимацион!

— Никс комунист. Их бин арбајтер, шустер — одговорим ја, показујући легитимацију.

Када се уверио да припадам породици Нинчић, што је уви-део и из других летитимација моје родбине, наредио ми је да по-ђем са њим. Пред зградом ми је дао једну мотку дужине око 70 см и повео ме у сушару. Тада су ми на мотку окачили једну кору сланине и дугачку пршуту. Потерали су и остале сељаке из села, Неки су носили сланину и пршуту, други сир, кајмак, јаја и дру-го.

У Бранешко поље, на место звано Голи бријег, Немци су дотерали око 100—150 сељака. Сваки од њих носио је опљачкане

животне намирнице. Ту емо били око један сат заклоњени са око десет стогова сена. Нисмо знали шта ће са нама да буде. Била је велика магла. Није се видело даље од 50 метара.

У нашој групи налазио се и Ђорђе Костадиновић Мирић, кога су Немци били ранили у груди код магацина у Оку. Он је Немцима причао како су га ранили паргизани.

У том моменту из магле из правца Кремана избила је Вука Петровић из Бајине Баште. Немци су је легитимисали и пустили је, јер је рекла да иде свом зету Миладину Пашићу, фризеру из Чајетине. Нешто касније појавила су се два млада човека. Били су далеко од нас око 50 метара. Једва су се назирали кроз маглу. Први их је приметио Ђорђе Костадиновић и рекао Немцима:

— Ено их. Оно су сигурно комунисти. Они су мене ранили.

Један од Немаца са аутоматом кренуо је у правцу њих и ВИКНУО:

— Хало! Хало! Халт!

Они су се правили да не чују и продужили су својим путем. Како нису хтели да стану, већ су убрзали корак, онда су три Немца потрчала према њима, а један од њих је почео да свира у пиштаљку. Они су се тада окренули и пошли према Немцима. Приликом претреса код њих су нашли по један пиштољ и по две бомбе, као и скинуте црвене петокраке звезде. Код једног од њих пронашли су и извод из правила о партизанском ратовању. Глосле претреса Немци су им везали руке и наредили им да седну на земљу.

У међувремену се појавио још један мушкарац из магле, који се упутио према нама. На себи је имао диван мантил, иберцигер, са пумпарицама и баканцама на ногама. Био је веома леп и гологлав. Имао је око 20—25 шдина. Изненадио се кад је угледао Немце. Подигао је руке у вис. Немци су га претреели, али нису ништа нашли код њега, Није им хтео да каже ни ко је, ни одакле је. Само је ћутао. Помислили смо да је глувонем,, да касније уз пут није тражио цигарету. Немци су га одмах везали и ставили под стражу са оном другом двојицом заробљених партизана.

Поеле пола сата планула је једна ракета из правца Шљиволице, док је другу ракету иопалио један Немац из наше групе. После су испалили још по једну разнобојну ракету. Пола часа касније наишла је друга група Немаца која је дотерала сељаке из Шљивице. И они су собом нооили опљачкане животне намирнице, сланину, пршуту, маст, сир, кајмак и друго. Чим су они стигли, формирана је колона која је кренула преко Бранешког поља за Палисад.

Уз пут према Палисаду мој рођак Радован Нинчић упознао ме је са Александром Ацом Лекићем, кога су Немци дотерали у шљивовачкој групи. Како му је мој рођак рекао да сам ја из Бајине Баште, упитао ме је:

*— Шта је теби Миодраг Нинчић?

Када сам му рекао да ми је рођени брат, он ми је тада испричао да је био полицајски писар у Чајетини, да га је мој брат Миодраг приликом ослобођења Чајетине саслушавао као заробљеника, и да му је тада он рекао:

— Жалосно је то да си ти као интелектуалац постао слугерања окупатора и издајница свог сопственог народа. Да ли си читао Хитлерову књигу „Мајн Кампф“, у којој се за Словене каже да су најгора раса којом треба нађубрити њиве. Вероватно, мислиш да ће те Хитлер поставити за гаулајтера Мачве или Шумадије. Неће ти ое то остварити, већ ће те отерати у Сибир да вадиш руду...

Када ми је Лекић ово испричао то је у мени створило немир, јер сам помишљао шта се све може десити, с обзиром да је био полицијоки писар, а мој га брат разоружао.

Немци су уз пут ухватили два вола мог сртица Љубомира Нинчића из Бранежаца и потерали их пред собом.

Немци су нас дотерали пред кафану Власте Кремића на Палисаду. У кафани омо оставили ове опљачкане намирнице.

Три заробљена партизана Немци су отерали у хладњак који се налазио иопред кафане и поставили су стражу да их чува. По наређењу једног немачкот официра нас су отерали у двориште виле Аца Павловића, После чекања од једног до два часа на тераси виле појавила су се два немачка официра. Један од њих, млађи, на српском језику нам се обратио:

— Који је од вас сељака видео хиљаду бољшевика?

Из наше групе јавио се један сељак за кога сам сазнао да се зове Божо Костадиновић Милосављевић, земљорадник из Шљивовице. Он је дошао на терасу пред Немце и рекао им:

— Ја сам видео око 280—300 партизана у Основној школи у Шљивовици.

— Шта раде тамо? — упита немачки официр.

— Једни се брију, други потшишују, а партизанке перу веш и чисте се од вашки! — одговори Божо.

— Шта си им давао од хране? — упита Немац.

— Кувао сам им качамак, јер су ме натерали.

Немачки официри задржали су Божу на тераси. Исти официр је поставио нама следеће питање:

— Да ли међу вама има неко ко је био у власти?

Одмах се јавио Александар Лекић, полицијоки писар. И њега су позвали да дође код њих на терасу. Немцима је причао да је био полицијоки писар у Чајетини и да су га партизани разоружали кад су ушли 21. септембра 1941. године у Чајетину.

Немачки официр је по трећи пут питао:

Да ли међу вама има још неко ко је био у власти?

Тада се јавио један човек за кога су ми рекли да се зове Јашш Брковић и да је био у четницима. И њега су позвали да дође поред терасе.

Други немачки официер, растом виоок, са златним наочари-ма, обратио се нама на немачком језику, а онај други, млађи официер нам је преводио:

— Срби, благодарећи немачком Рајху и разумевању његовог великог вође Адолфа Хитлера, створена је српска влада на челу са српским генералом Миланом Недићем, која је нашим оружаним снагама дала обавезу да ће у земљи да сачува ред и мир. Наше оружане снаге налазе се у беспопштедној борби за уништење болшевиизма. И у вашој српској земљи Стаљинови агенти, претежно Јуде и Јевреји, који су издали српску светињу, Христа, ти бандити су повели борбу против немачке оружане силе и у Србији. Они нарушавају ред и мир и хоће да униште српоку славу. Наше оружане снаге, уз помоћ српске владе, предузеле су мере да се ти бандити униште и ишчупа црвени коров и поврати у земљи ред и мир. Ускоро ће се и у вашем крају поново формирати српока влаот. Ви сте дужни да ое пријавите тој власти и да јој помогнете да се очува ред и мир и да се униште бандити. Са бандитима не смете сарађивати, у противном, бићете најстрожије кажњени...

После одржаног говора он нам је саопштио да можемо ићи својим кућама.

Када смо дошли до Кремића кафане на Палисаду поново су нам наредили да се окупимо пред кафаном. Ту је био по^стројен један вод немачких војника. Чекали смо ону двојицу немачких официера. Када оу они дошли наредили су да ону тројицу заробљених партизана одведу и да их прислоне уза зид кафане. Одрешили су им руке и наредили да окрену лице зиду. Двојица су послушала, али онај трећи заробљеник, који је био у иберцигеру, није хтео, већ се лицем окренуо према строју. Један немачки војник га је ударио кундаком у слабине, па се на крају повиновао наређењу и окренуо лице зиду. У том моменту пала је команда:

— Пали!

Сва тројица су одмах пала на земљу. Док су још били у сартном ропцу, старији немачки официер нам је рекао:

— Сваки онај који буде помагао бандите овако ће се про-вести. Сада сте слободни и можете ићи својим кућама!..

Млађи официер нам се обратио:

— Хајде приђите овамо да их пребаците у двориште. Ко хоће нека окине и узме одећу са њих.

Док се већина нас згражавала над тим гнусним злочиним, неколико људи је лешеве пренело преко ограде и ставили су их у двориште. Један од тих сељака, Ђорђе Костадиновић Мирић је стао ногом на стомак једног стрељаног партизана и скинуо са њега жуте артиљеријске чизме, док је други сељак скинуо једном стрељаном докуле. Овај ужасан призор — скидање чизама и цо-

кула са стрељаних партизана, на све нас је оставио веома мучан утисак и зтражавали смо се због те њихове беде.

После овог одмах смо кренули кућама. Али овај тешки злочин и скидање чизама са мртваца никако нам није излазило из свести.

Ратомир НИНЧИЋ МИЛЕ